

## песников избор

---

*Зоран М. Мандић*

### ТАЈНА ПОГЛЕДА НА СЕБЕ

Поглед на себе увек је носио две тајне. Поетичку и онтолошку. Тајну признања и тајну помирења. Стара је, готово филозофска, истина да је најтеже признати оно у чему песник мора да се помири са самим собом. Са духом тајне. Са пропустима, које је заобилазио у учењу (само) поуздања. Мистерија његове психологије. Или, још боље, психологије његовог мистерија.

Рани радови песнику једнако су помагали, као и одмагали, на прекретницама (раскрсницама, распутницама) када је морао да се приволи одређеном концепту. Ставу. Оном, који је увек (не)решива (не)једначина, ако се настоји да се остане свој. Да га не јуре у препознавању извора. У препознатљивости његове личности. И ега позајмљеног субјекта. Нарочито, оних из „краљевства заводништва”. На којима су се многи опекли опијајући се слаткошћу његове „горке воде”. Исте оне, коју је најтеже, скоро немогуће, као и мучнину (по)вратити. Еманциповати је собом. Тренутак, рецимо, уздаха, или издаха.

Песништво, оно право, као математика, не трпи поводљиве извршиоце. Извођаче радова. Мислиоце. Оне, који су се највише истицали у опонашању и присвајању (својатању). Поробиоце сопственог ума. На леђа чијих осетљивих запремина су натоварили неподношљиве терете и хипотеке: енциклопедија, лексикона, речника и есеја. Унаказујући сопствену бистрину. И своје условно светодуховско окриље.

Ни у интригантском хоризонту породилског, таквим приступом нису остали чисти. Уместо браћа по мирису сопствености постали су уљеви у пољу: превара, доксографија, синкразија, синтеза и још смешнијих крађа. Халабука, коју око њих шире разни „дувачки оркестри”, само их још више раскринкава. И унижава у ономе из чијег ко-рова ни нос не могу да промолу, јер га немају. За оно што служи. И чи-ме једино може да послује. Нити га могу имати у болести, која их је претворила у „заставнике” и „официре” својих вируса и бактерија.

Бирајући по себи схватио сам да је такав избор сложен, као људ-ско око. Сујетан, као људско срце. Непоуздан, као људско сећање. Тврдоглав као виртуелно стање памћења. А, и шта да бирам када све-сно живим у свету поетске фантазије. У поезији, која је увек у свом мраку. На својој сићушној неосветљеној сцени.

Волим непоправљиви дух те певнице. Суочавање са чињеницама осећања по којима је за сваки (и)збор најважнији необрисан траг.

## ДУПЛО

(лирски спис о неизмереном)

Можда сам у свему томе и превише  
дупло  
дупло као имагинарни дупли живот  
над дуплим дном  
дупло  
У чему сам то  
не мислим да не питам  
док мислим  
док могу кроз своје могућности  
неокрњен  
без телесних повреда  
дубоких рана  
ожилјака  
нанетих руком немогућности  
хладним оружјем  
хладне зиме осећања  
на цичи зими у замку од леда  
Можда сам у свему томе превише  
дупло  
дупло хладан у дуплом леду  
у дуплој цичи  
дуплих речи  
дуплих дупликата

сурове дуплости недуплих бројева  
оне fine рафиниране пажње према математици која никада не лаже  
нити обећава

2.

Лирика је царство у које сам стигао  
за речима  
Нема лаких путева ни до једног царства  
на лирским путевима  
на универзитетима за изучавање лакоће  
најтеже се полажу предмети  
из тешкоћа  
Дупло  
дупло је све теже кад не осећаш  
Када ти глава промиче кроз цитате  
када се попут котура котрља  
кроз дупло  
кроз дупло неповерење према  
прескочивим запрекама на путу  
на дуплом путу у историју неповерења  
у зачкољице са лакоћама  
у све што има и нема себе на провидном  
дуплом тасу  
дуплог кантара  
оне мале дупле мерице  
са чијих дуплих писта узлећу душе  
у невид  
према искону  
несагледивом ни у недуплости  
ни у дуплости

3.

Не разумем ову песму  
неспремно сопствено затицање у њој  
духом у њеном духу  
у разним одуплалим облицима  
отисака и притисака  
утисака и стисака  
врисака

онако како се у језику одвија човек  
како нараста торзо његове фигуре  
Мурова рупа у њој  
Рубљовљево звоно над њом  
Вермерова светлост око ње  
ратници и бикови Милорада Бате Михаиловића  
с њом  
с матером наше памети усред светске глупости  
глупости сензација  
глупости инспирација  
глупости фасцинација  
глупости индоктринација

4.

Гледам је  
глином погледа завршавам обресе  
њене фигуре  
у осетљивој нагости мисли  
у међупросторима речи  
на рубу цртежа  
Посежем за другим погледом за другом  
глином погледа  
да је обујмим  
наведем на стисак покрета  
што пева гестове у којима се памет и глава  
заједно губе  
као губитак  
ненадокнадивог  
Вајам је усред пренарасле патетике  
њеног говора  
начина њене вербализације  
Откуд јој толико непажње према сопствености  
осећања  
откуд толико дивљине у питомини лирике  
Могу иако не бих смео да одам  
оно о Еденском врту у Лирици  
Гледам је  
лириком погледа завршавам портрет Еве  
њене фигуре  
у осетљивој нагости Адамове похотности  
у мисленом простору дрхтања

на рубу речи  
међу страховима цртача и цртеж  
Знам да ће једнога дана  
погледи запевати онтолошким речима  
у мени  
у мојим римама

5.

Ништа не знам о срећи  
знати да не знаш је дрво казне  
дрво са стаблом  
кореном  
крошњом  
листом и плодом  
оним у вечном зрењу пролазности  
међу несугласицама усаглашеним  
противу-речности  
Подижем глас против речности  
за говорницом празног амфитеатра из  
прошлости  
А она  
Она ме стално подсећа на себе  
у устима  
долази и нестаје као глас  
Душа је богиња гласа  
без погађања и нагодбе  
она гласу одређује глас  
Ништа се више не зна о томе  
Све је у божијим рукама и најбоље је што је тако  
што не пропада у јаловим опозицијама  
понашања  
времена и простора  
сунца и светлости  
ватре и кисеоника  
воде и земље  
ваздуха и понора  
Понешто знам о њој  
скучен око њеног тела  
наслућујем метафизичку пометњу  
у физичком  
у души

Додирујем је  
Додирујем злато њеног тела  
влажност мучнине која настаје престанком  
додира  
Сви смо у обичности  
Свет путује у истом вагону  
У тесној пространости илузије  
да постоји нешто  
да нешто може да постоји  
додиром  
престанком додира

6.

Размишљам и даље о феномену дуплог  
о илузији која нас је поробила илузијом о  
постојању  
А гледам је као да постоји  
као да због ње постоје додири  
(реч, мисао, илузија, жена, лепота, сензација, душа, богиња, мајка,  
земља,  
наспрам  
поноса, океана, храма, мрака, космоса, света, бога)  
Није лако  
записујем последњи ред ове песме  
извајане од глине мојих погледа

## ВЕШТИЦЕ У ТАТИНИМ ПАПУЧАМА

1. (прва верзија)

Оне вештице сву ноћ  
мењале су кроз падеже  
своју женску депресију  
Смејале се из искривљених углова уста  
некаквим пословима  
трговини са пакетима  
које им је неко оставио на градској портирници  
Немирном игром ногу испод стола  
бодриле су једна другу  
у нечему

у ономе што за тили час постаје  
немерљиви део мерљивости неке позајмљености  
рецимо будуће рођенданске прославе у очевим папучама  
у татиним папучама  
у знаку препознавања  
у мом знаку препознавања  
у опросту онима који знају што чине њима у праштању све дотле док  
сами пред собом  
не погну главу  
над татиним папучама

## 2. (друга верзија)

Дубоко доле под столом као на дну утробе  
на можданом поду  
где у папучама  
недовршене вештице мењају женску депресију  
по падежима  
по лептирским деклинацијама  
кроз атрибуте русалки и псовке демона  
нервозно шаљући осетљиве поруке  
малим ликовима избезумљених од гестова и гримаса  
алкохола и  
неразговорног вишка лепоте уоквиреног мањком  
лица жене  
њеног општег лица  
геометријом линија које имају графију ванземаљске нити  
нестишани громо-пуцетални глас трубе уз пратњу рискантног  
цвиљења виолине  
уз срце-парајуће мелодије са партитура неког Џибонија  
**САВИЈА СЕ ПЕВ НОГУ У ТАТИНИМ ПАПУЧАМА**  
Све огрезло у погледима у царству трача  
из књиге: Много су ружно причали о теби  
подигнутог на рушевинама срозаног нивоа  
на периферији малих раздаљина у којима се организују турнири у  
преферансу и билијару  
школе цртања  
школе лагања  
надметања у алкохолима са севера  
у натпросечној бахатости и насиљу вињака  
у досадним причама о пиву  
у свему што се односи на друге алаве у комплексима

са оперисаним гласним жицама  
са страхом од јасне божије најаве кажњавања  
које им са болом наноси она мала малецка божија мањина  
ултрамарин Светог Духа  
чије успехе други неоствареношћу сопственом отровани  
отровани сами собом  
доживљавају као своје неуспехе

### 3. (глас песника)

Очаравајућом причом о фетишима  
онај који је несмотрено испричао неком свој живот  
онај кога увек не воле  
причао је само о њима двома  
о добро центрираном распореду  
о погледу изнутра  
који све види  
бриге пословне вештице  
њено треперење на ветровитој врућини  
која може болесно да узнемири и деградира садржаје пакета  
остављених на градској портирници  
Треба се вратити  
говори онај кога не воле  
онако како се Христос вратио  
враћао у очевим сандалама  
да се рукује са онима који су додавали  
зарђале чавле његовим целатима  
Боже колико опроста у том стиску руке  
колико церемонијалне пажње да свет макар мало буде леп  
онако како су лепа деца  
онако како жена може да буде лепа кад хоће  
када се као вештица дури у татиним папучама  
завејана мирисом кукурузних пахуљица  
важним неспоразумима са мајком  
напором да се допадне  
Удисањем половног ваздуха усред реченице нараторове  
када треба чути поему  
трубу и виолину зарђалих чавла  
хор монаха из Кијевске лавре  
Нека то буде наш последњи разговор  
записује онај кога прекидају и варају вештице својим  
увежбаним депресијама



отровани сами собом  
доживљавају као своје неуспехе

### 3. (глас песника)

Очаравајућом причом о фетишима  
онај који је несмотрено испричао неком свој живот  
онај кога увек не воле  
причао је само о њима двома  
о добро центрираном распореду  
о погледу изнутра  
који све види  
под наговештајима одласка  
напуштања  
распуштања распалог савеза  
А запис у одласку гласи:

Треба отићи брзо  
онако како вода отиче  
доле где жедни  
коло воде  
Свако оклевање  
беспотребно ружи слику  
заостале воде  
оклевања

### СРЦЕ

(Скица за емотивни портрет Борхеса у старости)

Срце је збирка која садржи  
низ прича које изгледају као математика  
а знатно су више од тога  
Свака од њих нам поставља загонетку  
која је наизглед нерешива  
Свака од њих је једна апологија  
чије ће странице потомство и даље читати  
не због рационалног кључа који Бог  
открива  
Већ због фантастичног и чудовишног  
чиме смо претходно били застрашени  
Срце се рађа из зачуђености бивања у  
времену

Из зачућености и бивања на овом свету  
где има и других бића  
биљки и звезда  
Из зачућености из које се рађа и поезија  
Топла стаклена башта елегија и етида  
Стихова у којима се набрајају неодређене ствари  
које узнемиравају  
принцезу која гладује у својој кули  
морнара у пустињи  
Далеког ловца на јелене који негује болеснике  
ноћне птице међу криновима  
мирис етра по сунчаном дану  
скитницу на престолу  
давне снегове и давне кише  
интелигенцију цвећа  
Срце нам са предумишљајем показује необичности  
које искрсавају пред маштом а не могу да се  
објасне  
Срце је простор прошлости настањен  
непомичним воштаним фигурама  
Аристотела  
Мориса Метерлинка  
Поа

2.

У апокрифним јеванђељима срце  
врши враћање магичним путевима у прве  
векове наше ере када је вера била страст  
А Божији син човек мучен и жртвован  
Нико није као срце владао историјским токовима  
ни симболима простране будућности коју помиње  
Тацит  
осуђујући лицемерје Фарисеја и разметљиву  
помпезност на једној страни  
Срце је унутрашње место у коме справе постају  
симболи  
у коме се метафорички лицемерје означава као  
префарбана гробница  
Срце противуречи простим канонима  
Несавладиво је и увек приповеда исту биографију  
осећања уз необичне варијације

Открива нам неочекивана чуда у пољупцу  
Саопштава нам запрепашћења и свирепа чудеса  
дарове који полећу у вис и нестају у ваздуху  
певајући  
Срце је систем подземних тамница неодређеног  
распореда нашег чудноватог и намученог века  
руком надмене личности Сотоне Кнеза смрти  
који личи на барокне пустоловине књижевности  
вербалне подвиге јунака Достојевског  
Срце командује вештином привлачења наше пажње  
у сваком од нас оно испитује могућности мелодраме  
нарочито када се опасно понављамо  
када се овештала старост приклања причи  
препричавању срца као фигуре пуке механичке игре  
са телом  
Срце је пустиња стварна и симболична  
све је у њему фантастично изузев уверења  
које побеђује

3.

Срцем влада илузија о срцу  
О себи  
Име нешто од ноћне море и дечије бајке у  
том исказу  
Са језом или захвалношћу примамо граничне  
пустоловине и превртљиву географију коју доносе  
странице његових прича  
(Стална срчана тема је разлаз између реалног и романтичних илузија)  
Срце је увек од сутра и од данас  
Без његове велике сенке позориште живота  
које је фантастички уследило је незамисливо  
Ваља рећи да је Срце и кључна чињеница са читање  
прича и књига  
које су га подстакле на откриће текста  
у којем је сваки ред већ једна неукротива песма  
мали подвиг који надахњује страст  
њен китњаст стил који није увек сагласан са  
телесним  
са уочљивим несразмерама замршених реченица и  
неке природне сродности између бујности његове прозе  
(прозе Срца) и области које нам показује (одрађује)

изван ње (прозе Срца)  
Врлине нису довољне без чудеса Срца  
Оне су попут открића љубави  
попут открића мора  
попут открића Достојевског  
Срцу никада не треба судити на основу једне странице из  
неке од његових прича  
него на основу читавог збира који сачињава збирку  
тих прича  
Не зна се да ли постоје али се познају законитости  
Срца  
Једино је Бог могао да их наслути и да му да вести о њима  
Пространо срце није проста просторна таутологија  
Оно може без космоса чији простор иначе обухвата и чије скривене  
законе изучава  
Чита

4.

Срце је хиперлопта чија запремина садржи  
бесконачан број равни  
коцки  
од којих је свака невероватна површина једне  
једине стране  
једне једине појединачности  
Једно од кључних догађаја човекове историје  
јесте откриће Срца.  
Те прекрасне речи која обухвата освит  
Буђење  
Добробит којом у човеку заповеда пољубац  
пут наклоности који је надахнуо песнички метар  
тако што су му поверене сложене мисије  
на многим писмима и на многим језицима једнако  
Срце најбоље зна да оно што људи замишљају није мање стварно од  
онога што називају стварношћу  
Његова књига знања обилује чудесима  
област у којој се види и не види краљевство сени  
Адамов гроб на једном брежуљку  
кула блага у којој један краљ умире од глади  
Срце је песник кога је његово перо учинило бесмртним  
који нам у својим стиховима показује разне видове божанске силе  
Срце је и отац мати свог времена и свог простора

којим управља Бог својом троједношћу  
А тврђаве његове подземне ватре највећи су домет  
његових прича  
Прича срца које Срце прича

О овој песми узгред:

Настала је како је настала. Помогао сам јој сећањем. Читањем. Памћењем. Дивљењем. Стално сам говорио у њој о њеном Јунаку: шта је. На кога подсећа. Нисам описивао. Нити се приклањао слици. Нисам цитирао због многогласја које допире из сваког цитата. Нарочито украдених који се муче на свирепим справама заточеништва у неоригиналности. У позајмљености јефтиног знања. Нешто сам урадио за себе, а нешто за Борхеса. Али нема бојазни да ћемо један другом ишта замерити.